

Speech Herdenking Oranjehotel 5 oktober (voorzitter)

Dineke Mulock Houwer

[Alleen het gesproken woord geldt]

Namens bestuur en staf van stichting Oranjehotel heet ik u van harte welkom bij deze herdenking . Een bijzonder welkom aan de degenen die ons toe zullen spreken, de minister voor Rechtsbescherming, Sander Dekker en professor Kees Schuyt .

We zijn hier om te herdenken. Herdenken van de bezetting van Nederland in 1940-45 door het gruwelijke naziregime . Herdenken van de ruim 25.000 gevangenen op deze plek: hun leed en voor velen hun dood, hier of elders Maar ook herdenken van de moed en overtuiging van deze mensen die opstonden voór recht, vrijheid en vaderland en tégen de bezetter .En laten we vooral niet vergeten te denken aan de ellende en geestelijke belasting van het thuisfront toen en soms nog steeds bij de nabestaanden.

Het is een gedenkwaardige dag. Het langdurende proces om deze historische cellenbarak Oranjehotel te behouden is afgerond. Het Nationaal Monument en Herinneringscentrum is op 6 september officieel geopend en deze herdenking vindt vandaag voor het eerst plaats op het nu voor publiek toegankelijke deel van het voormalige gevangensterrein. Achter de imposante muur, naast het beveiligde terrein van de Penitentiare Inrichting Haaglanden en tegenover de Waalsdorpervlakte met de fusilladeplaats.

Toevallig was de allereerste herdenking in 1946 net zoals vandaag op 5 oktober. Ook buiten met herfstig weer. En als u het nu misschien wat koud hebt, denk dan vooral aan de ontberingen van de gevangenen hier, tijdens de hongerwinter. En bedenk dat bij die eerste herdenking ruim 2000 oud gevangenen aanwezig waren in weer en wind ,zittend op klapstoeltjes en velen staande. De verschrikkingen van het Oranjehotel lagen toen nog vers in het geheugen van de oud- gevangenen en eigenlijk van alle Nederlanders. Doodencel 601 werd op die dag ingewijd om als monument in authentieke staat bewaard te blijven, een eerbetoon aan alle getroffen. Het was de basis voor het nu gerealiseerde monument én tevens het begin van een traditie van jaarlijkse herdenkingen.

We zijn nu 73 jaar verder

Vorige maand startte de 1,5 jaar durende viering van 75 jaar vrijheid met hernieuwde informatie over o.a. de landing van de geallieerden in Normandier, de voor velen onbekende ingrijpende slag om de Schelde, en Market Garden. Met grote inspanningen werd het zuiden al in de laatste maanden van 1944 bevrijd. Maar, tegelijkertijd werd in het niet bevrijde deel van ons land het gedrag van de bezetter, gedemoraliseerd door het dreigend verlies van de oorlog, steeds ruwer en grimmiger met nog meer terreur, willekeur en geweld. Er vielen in die laatste 9 maanden van de oorlog nog zeer veel slachtoffers hier en in de kampen. Het was leven tussen hoop, vrees en verlies. Wat moet dat toen verwarrend zijn geweest. Dat is nu zo anders: aandacht voor de bevrijding, de betekenis van leven in vrijheid kan heel goed samen gaan met herdenken van het oorlogsleed van toen, zeker voor de jongere generaties want voor hen is de oorlog geschiedenis.

Dat is ook de bedoeling van dit nieuwe monument: Via de geschiedenis, de tocht door de cellengangen en de tentoonstelling op een aanschouwelijke wijze overbrengen wat oorlog betekent in het algemeen en op deze plaats in het bijzonder. Deze authentieke plek nodigt uit tot discussie over de kwetsbaarheid van vrijheid en over de noodzaak van waakzaamheid en verzet wanneer democratie en rechtsstaat bedreigd worden.

Ook leidt deze plek tot nieuwe vragen en nieuwe verhalen. De afgelopen maand waren hier al 3000 bezoekers. Velen komen met persoonlijke, soms voor ons nog onbekende verhalen. Dat is van groot belang want de ruim 25.000 mensen die hier gevangen zaten zijn helaas nog lang niet allemaal "ontdekt en geïdentificeerd". We blijven informatie verzamelen voor onze database zodat zoveel mogelijk bezoekers hun voorouders of anderen kunnen terug vinden.

Een nieuwe fase in de geschiedenis van het Oranjehotel is begonnen. Dat brengt ook de noodzaak met zich mee dat de naoorlogse generaties dit erfgoed koesteren én doorgeven. Ik ben steeds weer onder de indruk van de oprechte aandacht van jonge mensen voor de oorlog. Eind augustus verscheen bij een aantal kranten een bijlage over 75 jaar vrijheid. Daarin is de reactie van 5 jonge mensen te lezen tijdens hun bezoek aan het Oranjehotel: ik citeer een enkele reactie b.v.: "laat iedereen hierheen komen dan zien ze zelf hoe vreselijk mis het kan lopen als je groepen tegen elkaar opzet" of, een ander citaat: "mensen zaten in de Doodencel omdat ze anderen wilden helpen, ongelofelijk toch?" en deze: "dit is wat er gebeurt als je tornt aan vrijheden". Zij begrepen het.

Een mooi voorbeeld van doorgeven is ook het strijkerstrio dat hier de muzikale omlijsting verzorgt. Deze 3 vrouwen hadden al op jonge leeftijd interesse voor de oorlog, gingen op zoek naar wat met musici in concentratiekampen gebeurde. Zij ontdekten mooie muziek van Joodse componisten wier levens verwoest zijn in de oorlog door vervolging, moord of verbanning. Een selectie daarvan is door hen gespeeld en uitgegeven op een CD, getiteld "After the darkness".

Dat is waar het vandaag over gaat: de oorlog van toen en de doorwerking in het heden. Anders gezegd: hoe kan informatie en educatie over het oorlogsgebeuren bijdragen aan de geestelijke bagage van de huidige en volgende generaties

Recht en democratie zijn fundamentele begrippen van de rechtsstaat die direct verbonden zijn met het Oranjehotel als "untersuchungsgefängnis" waar "nazirecht" heerste, gekenmerkt door schending van universele rechtsbeginselen. Wij zijn dan ook bijzonder verheugd dat Minister Dekker, verantwoordelijk voor rechtsbescherming en ook voor het gevangeniswezen ons zal toespreken.

Vervolgens dragen leerlingen van het Maris College 3 fragmenten voor uit brieven van gevangenen, indringende persoonlijke getuigenissen. Een muzikaal intermezzo verbindt de voordrachten

Vervolgens spreekt professor Schuyt de herdenkingsrede uit. Hij heeft zich al als student verdiept in het fenomeen oorlog en de daarmee samenhangende rechtsfilosofische vragen. Hij heeft vele belangwekkende publicaties op zijn naam staan o.a. recent een biografie over professor Cleveringa, prominent jurist en een van de beroemde oud-gevangenen van het Oranjehotel.

Daarna speelt het trio een speciaal voor deze gelegenheid voor strijkerstrio gearrangeerd gebed, de Kaddisj van Ravel